

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתקד

ערב שבת קודש
פרשת חיי־שרה
כ"א במרחשוון ה'תשע"ב

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

בנים יוולדו, להר"מ שוסטערמאן ע"ה, עמ' 287).
בספר "רב להושיע" על שו"ע אדה"ז חו"מ עמ' נו, רצה לדייק ולבאר באופן הפכי, ש"בעל נפש" מדקדק יותר מ"ירא שמים". אך יש שחלקו עליו ודחו דבריו (ראה ב'התמים' ניסן תש"ע).
[והרב יעקב שי' הורוביץ טוען, שבעל נפש הוא מי שנשמתו מאירה בו בגילוי, מה שאין כן יראת שמים - כל יהודי צריך להיות ירא שמים, כי זה שייך לעשייה בפועל. וראה בקונטרס העבודה ס"ב (עמ' 15):
"ועל כן היראה היא מוכרחת ואי אפשר להיות בלעדה, וזהו הנקרא יראת שמים [ההדגשה שלנו], שהוא ענין עול מלכות שמים ויראת אלקים"].

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

בעל נפש

המשמעות לביטוי בעל נפש¹

הביטוי מופיע בפסוק: **וְשָׂמַתְּ שִׁכִּין בְּלֶעָדָה אִם בְּעַל נֶפֶשׁ אֲתָהּ** (משלי כג, ב). לפי רש"י פירושו: "אם רעבתן אתה ותאב לאכול, טוב לתחוב סכין בין שיניך". אולם, יש מהראשונים המפרשים "מושל בנפשו", ובפי' המצודות "אם יש לך נפש משכלת למאוס ברע"; וכדברי חז"ל משמש בעיקר במשמעות זו. [ישנה גם משמעות אחרת שהובאה בגמרא (חולין ו, א) לפסוק זה, אודות תלמיד היושב לפני רבו, פירש רש"י: "אם בעל נפש אתה - ונתאוית [לכאורה כצ"ל] לשאול ולעמוד על העיקר". וראה בס' הון עשיר (להרהמ"ח ס' 'משנת חסידים'. אבות פ"א מי"ז): "ואם בעל נפש אתה, שאי אתה חש על כבוד גופך, כי אם בתורת ה' חפצך". ובפירושו אור החיים עה"ת (דברים לא, א): "מכאן שהרשע אינו בעל נפש, כי נשכית היא ממנו".]

לראשונה מופיע הביטוי בש"ס לגבי חומרא "פסחית": "אין לותתין [בוללין במים] שעורין בפסח . . אמר רבה . . בעל נפש אפילו חטיין דשרירי [שהן קשין משעורין ואין ממהרין להחמיץ] לא ילתות. וברש"י: "בעל נפש - חסיד . . אבל דלאו בעל נפש דלא מחמיר על נפשיה כוליה האי". וברבינו חננאל: "בעל נפש - מתרחק מריח עבירה ומדקדק הרבה על עצמו"². ובחולין (שם) מסופר על רבי מאיר ששלח את רבי שמעון בן אלעזר להביא יין מן הכותים, מצאו שהוא סבא, "אמר ליה: 'ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה'" (כלומר: שיש לנהוג איסור ביינם). וברש"י: "אם בעל נפש אתה - אם אדם כשר אתה, כדאמר בפסחים: 'בעל נפש לא ילתות', אדם כשר"³. וראה גם נדה טז, ב.

כשולחן ערוך אדמו"ר הזקן רגילים הלשונות "ובעל נפש יחמיר" או "וירא שמים יחמיר". על החילוק ביניהם מובאת מסורת חסידית: "פעם ישב ר' הלל לשולחן עם עוד כמה אנשים, ואחד האברכים שהיה שם נזדמן לו לאכול דבר אשר אדמו"ר הזקן כותב עליו "ובעל נפש יחמיר על עצמו"⁴, ובכל זאת האברך אכל זאת. אחר כך נזדמן לאותו אברך מאכל שאדמו"ר הזקן כותב עליו "וירא שמים יחמיר על עצמו", ודווקא מזה נזהר האברך מלאכול. שאלו ר' הלל: "הלא מקודם אכלת את הדבר אשר נאמר עליו "ובעל נפש יחמיר" ולא נזהרת, ובעל נפש' הוא מדריגה נמוכה מיראת שמים⁵, ומדוע הנך נזהר בדבר זה?" ("למען ידעו...)

1 בירור ותגובות בעקבות הדיון במשמעות ביטוי זה בהתקשרות גיליונות תת"ח ורתת"ט.

2 ובר"י (פסחים יב, א בדפי הר"י): "בעל נפש - כלומר מי שמדקדק [על] עצמו במצוות (ועד"ז ברא"ש שם פ"ב סכ"ה).

3 ובתורת חיים שם: "בעל מעשים".

4 ולהעיר משיחתו וא"ו תשרי תשמ"ז סי"א אודות פרוזבול, שם כתב אדה"ז (ח"מ הל' הלוואה סל"ה): "כל יר"ש יחמיר לעצמו" ובכל זאת אומר הרבי שזה נוגע לכל אחד ואחד מישראל (אולי בגלל שפסטה ההנהגה כך בכל מקום), ע"כ. ומאידך יש להעיר שפסק אדה"ז בקשר לברכת מוונות על פת הבאה בכיסנין (סדר ברה"נ פ"ב ה"ט): "כל בעל נפש יחמיר לעצמו" טרם פסטה אפילו בין (רוב) אנ"ש.

5 ראה בס' רשימות דברים' להרב יהודה חיסריק ע"ה (מהדורת תשס"ט עמ' 289): "התמים ר' ישראל לוי [מהעיר נעוועל] שמע, שאחד אמר לחבירו [העיר לו] באיזה עניין, שכ"ק אדמו"ר הזקן בשו"ע שלו כותב "בעל נפש יחמיר על עצמו", והשיב השני: אינני 'בעל נפש'. אמר לו ר' ישראל: אם אינך 'בעל נפש' - מה אתה?! בעל נפש הוא יהודי שיש לו נשמה. מי שאין לו נשמה נקרא 'בעל גוף'..."

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"א במרחשון ה'תשע"ב - כ"ח במרחשון ה'תשע"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"א במרחשון	הלי כלים פרק טו-יז.	הלי טוען ונטען פרק ג.	מ"ע ק.
ש"ק	כ"ב במרחשון	פרק יח-כ.	פרק ד.	מ"ע קו.
א'	כ"ג במרחשון	פרק כא-כג.	פרק ה.	מ"ע קד.
ב'	כ"ד במרחשון	פרק כד-כו.	פרק ו.	מ"ע צו.
ג'	כ"ה במרחשון	פרק כז-כח. הלי מקואות.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ז.	מ"ע קט.
ד'	כ"ו במרחשון	פרק ב-ד.	פרק ח.	מ"ע קט.
ה'	כ"ז במרחשון	פרק ה-ז.	פרק ט.	מ"ע קט.
ו'	כ"ח במרחשון	פרק ח-י.	פרק י.	מ"ע קט.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן וציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש סוף	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', כ"א במרחשון	4:09	4:57	5:18	6:19	8:47	11:26	11:56	4:39.6	5:05
ש"ק, כ"ב במרחשון	4:10	4:57	5:19	6:20	8:47	11:26	11:56	4:39.1	5:05
א', כ"ג במרחשון	4:11	4:58	5:20	6:21	8:48	11:26	11:56	4:38.7	5:04
ב', כ"ד במרחשון	4:11	4:59	5:21	6:22	8:48	11:26	11:56	4:38.3	5:04
ג', כ"ה במרחשון	4:12	5:00	5:22	6:23	8:49	11:27	11:57	4:37.9	5:04
ד', כ"ו במרחשון	4:13	5:00	5:22	6:24	8:50	11:27	11:57	4:37.6	5:04
ה', כ"ז במרחשון	4:13	5:01	5:23	6:25	8:50	11:27	11:57	4:37.3	5:03
ו', כ"ח במרחשון	4:14	5:02	5:24	6:25	8:51	11:27	11:57	4:37.0	5:03

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
חיי-שרה	4:03	5:17	4:17	5:18	4:07	5:16	4:21	5:20
תולדות	4:01	5:15	4:15	5:16	4:04	5:14	4:19	5:18

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעיריאגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יור: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

היסוד לבניין עדי-עד - לימוד בחלק הנצחי שבתורה

מדוע נלמד עניין "יפה שיחתן של עבדי אבות כו" דווקא בקשר לעניין הנישואין? • העמדת יסודות הבית כראוי בקבלת עול ("עבדי אבות"), היא הקובעת לגבי "תורתן של בנים" • זו גם הסיבה להוצאת "סמיכה" לפני החתונה - שכן קודם בניית בית בישראל יש ללמוד הלכות שהן ה"בית" שבתורה • והיכן נרמז בפרשתנו על ה"סמיכה" שקיבל יצחק קודם חתונתו? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. שייכותו של יום השבת קודש לימי החול היא הן לששת ימי החול שלפניו (שלכן נקראים "יום ראשון בשבת", "יום שני בשבת" וכו'), והן לששת ימי החול שלאחריו, כידוע² ש"מינייה (מיום השבת קודש) מתברכין כולהו יומין", וכמו שכתב האור- החיים³ ש"באמצעות יום שבת משפיע בכללות העולמות רוח המקיימת עוד ששת ימים כו". ועניין זה שייכותו של יום השבת קודש לששת ימי החול שלאחריו) מודגש במיוחד ביחס לעניין הנישואין - כידוע המנהג⁴ שהחתן עולה לתורה ביום השבת קודש שלפני הנישואין. ובנוגע לנדון דידן - שהעלייה לתורה היתה ביום השבת קודש פרשת חיי-שרה - מודגשת השייכות באופן גלוי, שהרי, החתונה הראשונה שנכתב אודותה בתורה (חתונתם של יצחק ורבקה) היא⁵ בפרשת "ואברהם זקן וגו'" (שבפרשת חיי-שרה).

ב. בנוגע לפרשת "ואברהם זקן וגו'" - אמרו רז"ל: "יפה שיחתן של עבדי (בתי¹⁰) אבות מתורתן של בנים", שהרי, כמה גופי תורה נלמדים מיתור אות אחת¹¹ וכיוצא בזה, שבוה מודגש, ש"תורתן של בנים" נאמרה בקיצור ו"ברמיזה"¹²,

6 כד, א ואילך.
7 ראה אנציק' תלמודית ערך חתן וכלה ס"ע שלט ואילך. וש"נ.
8 טעמים נוספים בדבר - ראה אנציק' תלמודית שם.
9 ב"ר פ"ט, ח. וש"נ. הובא בפרש"י חיי-שרה כד, מב.
10 כ"ה בב"ר שם.
11 ראה ב"ר שם.
12 פרש"י שם.

1 ראה גם רמב"ן יתרו כח.
2 ראה זח"ב סג, ב. פח, א.
3 בראשית ב, ג. (ד"ה כי בו שבת). וראה תורת-מנחם - התועדויות ח"ב עמ' 139 ואילך.
4 ראה לבוש ומג"א או"ח סו"ס רפב.
5 ראה גם שיחת ש"פ חיי-שרה סי"א (תו"מ ח"ז עמ' 177).

"בא בימים" - הגיע עם כל ימיו, אדם שבכל יום ויום פועל ועוסק בקיום המצוות. עלידי לימוד התורה רוכש האדם שלמות לנפשו; הוא קונה את חכמת התורה ומתעלה עלידה. ואילו עלידי קיום המצוות, המלוכשות בדברים גשמיים, הוא מאיר ומזכך את גשמיות העולם. ולפי זה: "זקנה" מסמלת את השלימות העצמית; ואילו "בא בימים" - את תיקון הזולת (העולם). זהו שאומר המדרש: "יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים" - הוא עוסק אך ורק בקניית שלמות בנפשו, ואינו משתדל להאיר את סביבתו; "בימים ואינו בזקנה" - הוא עוסק בהארת העולם בלבד, ואילו על עצמו הוא שוכח. "אבל כאן, זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה" - אברהם עסק בשני הקווים, ובכל אחד מהם בשלמות.

(לקוטי שיחות כרך ג, עמ' 773)

ואבוא היום אל העין (כד, מב)

יפה שיחתן של עבדי אבות (רש"י)

העניין דשיחת עבדי אבות - רומז להתבטלות מוחלטת של האדם לגבי הקב"ה: שיחה משמעה שהאדם מכיר באי-היכולת שלו לסמוך על כוחותיו, ועל-כן הוא מוכרח להתפלל אל הקב"ה - "אין שיחה אלא תפילה". עבדי אבות היינו, האדם הוא כמו עבד, שאין לו כל מציאות משלו והוא תלוי לגמרי באדונו. התבטלות זו עושה את האדם כלי להשפעה באופן ד"הוא ישלח מלאכו לפניך", היינו שההבטחה מובטחת מראש; המלאך הולך לפניו ומבטיח מלכתחילה את ההצלחה.

(לקוטי שיחות כרך כה, עמ' 103)

ויביאה יצחק האוהלה שרה אמו (כז, סז)

האוהלה שרה אמו: ...שכל זמן ששרה קיימת - היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האוהלה; ומשמחה - פסקו; וכשבאת רבקה חזרו (רש"י)

יצחק לקח את רבקה לאשה לאחר שראה אצלה את הנס של "נר דלוק מערב שבת לערב שבת". מכאן שרבקה נהגה להדליק נרות שבת עוד קודם נישואיה. רבקה היתה אז בת שלוש שנים (פרש"י בראשית כה, כ), ואף-על-פי-כן קיימה את מצוות הדלקת הנר! יתרה מזאת: לאחר פטירת שרה אמנו ודאי היה אברהם אבינו מדליק נרות בערב שבת (שהרי קיים אברהם את כל התורה כולה), ובכל זאת, כשרבקה הגיעה לביתו של אברהם - גם היא הדליקה נרות. מכאן חיזוק גדול לעניין הדלקת נרות שבת קודש עלידי בנות ישראל כבר מגיל שלוש.

* * *

ו"מעשה אמהות - סימן לבנות". לאור הנ"ל יובן מה שרש"י מונה ומפרט כאן את שלושת הניסים בסדר זה דווקא:

כאשר ילדה מגיעה לגיל חינוך, היא מתחילה להדליק נרות שבת קודש. מאוחר יותר, כשהיא מתבגרת עוד קצת, היא מצטרפת לעבודות הבית, ובין השאר עוסקת בעיסה ומקיימת מצוות חלה. בשלב מתקדם עוד יותר, לאחר נישואיה, היא מקיימת את מצוות טהרת המשפחה, שנרמזה ב'ענן' (שהרי טהרה מביאה לידי 'ענן' השכינה).

(לקוטי שיחות כרך טו, עמ' 168)

פרשת חיי-שרה

מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים (כג,א)

מבואר בתורת החסידות, שיש כאן רמז לכל כוחות הנפש: "מאה שנה" – רצון ותענוג (כוחות מקיפים); "עשרים שנה" – מוחין (חכמה ובינה, עיקר המוחין); "שבע שנים" – שבע המידות. הרי שמספר זה מורה על שלימות העבודה בכל כוחות הנפש. ואף ששלימות זו היתה קיימת גם באברהם כמוכן, היא באה לידי ביטוי בשרה ואף במספר ימי חייה. בטעם הדבר יש לומר, דהנה אברהם מצד עצמו היה מעל העולם, "שכל הנעלם מכל רעיון". ואילו שרה – בחינת נוקבא, מלכות, שורש הזמן והמקום, שהם גדרי העולם – המשיכה ופעלה את ענייניו בתוך גדרי העולם. ומכיוון שעיקר העבודה היא בעולם דווקא, לעשות ממנו דירה להקב"ה, לכן נרמזת שלימות העבודה בחיי-שרה דווקא, רמז לכך שגם העבודה בעולם צריכה להיות בכל כוחות הנפש.

(ספר השיחות תשמ"ח כרך א, עמ' 85)

ויקם שדה עפרון (כג,ז)

תקומה היתה לו, שיצא מיד הדיוט ליד מלך (רש"י)

לשדה היתה תקומה על-ידי שנכנס לרשותו של אברהם, עוד קודם קבורת שרה. ואף בעבודה הרוחנית כך: כאשר יהודי בא לאיזה מקום, שפשוט שהגיע לשם בשליחות אלוקית כדי "לעשות ממנו ארץ-ישראל" – עליו לדעת שעצם הימצאו במקום זה, עוד לפני שקיים בו איזו מצווה, פועל על המקום עלייה ותקומה – יציאה מיד הדיוט, על-ידי עצם העניין שהוא ברשות ישראל.

(לקוטי שיחות כרך לה, עמ' 87)

ואברהם זקן בא בימים (כד,א)

"יום" – רומז לאור וגילוי, ככתוב (בראשית א) "ויקרא אלוקים לאור יום". "ימים" (לשון רבים) – רומזים לשני סוגי אור וגילוי: האור האלוקי הנמשך בעולם על-ידי העבודה בתורה ומצוות, והאור הנמשך על-ידי ההתעסקות בדברי הרשות לשם שמים. "ואברהם זקן בא בימים" – אברהם אבינו עבד את עבודתו בשלמות בהמשכת שני סוגי האור האמורים, שכן גם ענייני הרשות שלו היו בבחינת "חולין שנעשו על טהרת הקודש". על-ידי זה זכה והגיע לדרגה נעלית בהשגת הבורא (זקן – זה שקנה חכמה).

(אור תורה דף קט, עמ' 218)

ואברהם זקן בא בימים (כד,א)

יש לך אדם שהוא בזקנה ואינו בימים, בימים ואינו בזקנה, אבל כאן – זקנה כנגד ימים וימים כנגד זקנה (מדרש רבה)

"זקן" – "אין זקן אלא זה שקנה חכמה" (קידושין לב), היינו אדם שלומד תורה.

צמידים – רמז לשני לוחות מצומדות, עשרה זהב משקלם – רמז לעשרת הדברות שבהן¹⁹, כי, מחצית השקל ("בקע לגלגלת") הוא עניין הצדקה שהיא "כללות המצוות"²⁰, ושני הלוחות ועשרת הדברות הם "כללות התורה"²¹, שבני-ישראל קיבלום עליהם בקבלת-עול בהקדימם "נעשה" ל"נשמע"²²; ולכן קידש אליעזר את רבקה ב"נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים גו' עשרה זהב משקלם" – כי, היסוד של בניין בית בישראל הוא תורה ומצווה בקבלת-עול.

ד. ויש להוסיף ולבאר הטעם לנתינת "שני צמידים גו' עשרה זהב משקלם" כנגד "שני לוחות" ו"עשרת הדברות שבהן", אשר, עשרת הדברות היו חקוקות ("חרות"²³) – ולא כתובות – על הלוחות: תורה שבכתב בכלל היא בבחינת "אותיות הכתיבה", דיו על הקלף, שהדיו (האותיות) והקלף הם ב' דברים נפרדים, ועל-ידי ב' הדברים (דיו וקלף) יחד מורכבת תורה שבכתב.

וכמו כן בתורה שבעל-פה ישנם ב' דברים: א) דברי התורה, ב) האדם הלומד את התורה (שנבדל ונפרד מדברי התורה עצמם). מה-שאי-יכין עשרת הדברות שהיו על הלוחות היו בבחינת "אותיות החקיקה", כלומר, שהלוחות לא היו דבר נפרד מעשרת הדברות, אלא, אותיותיהם של עשרת הדברות נעשו מהם עצמם. ועניינם של "אותיות החקיקה" בעבודת השם הוא – כדאיתא בגמרא²⁴ – "תורה דיליה היא דכתיב²⁵ ובתורתו יהגה יומם ולילה" ("בתחילה היא נקראת תורת השם, ומשלמדה וגרסה היא נקראת תורתו"²⁶), היינו, שהאדם והתורה נעשים דבר אחד.

ולכן נתן אליעזר לרבקה צמידים כנגד הלוחות דווקא, כדי להורות וללמד, שבעניין זה גופא

– [שזהו החילוק בין תורה-שבכתב לתורה שבעל-פה, שתורה שבעל-פה היא באריכות ובפרטיות, ואילו תורה שבכתב היא בקיצור וברמיזה] – ואילו "שיחתן של עבדי אבות" מסופרת בתורה באריכות ובפרטיות, ולא עוד, אלא שבשיחתן של עבדי אבות נכתב עניין אחד ב' או ג' פעמים, כמו בפרשתו של אליעזר, שבתחילה מסופר אודות דברי אברהם אליו וכל הקורות אתו, ולאחרי זה נשנה כל העניין עוד הפעם – בסיפור אליעזר אודות דברי אברהם אליו וכל הקורות אתו. והנה, אף שטעם הכפלת פרשתו של אליעזר בתורה הוא משום ש"פה שיחתן של עבדי אבות כו", מכל-מקום, מכיוון שעניין זה גופא (יופי שיחתן של עבדי אבות) מודגש ומסופר בתורה בקשר למאורע של שידוך וחתונה, מובן, שנוסף על המעלה שב"שיחתן של עבדי אבות" הרי זה קשור גם עם המעלה שבעניין החתונה.

ג. והביאור בזה:

כאשר יהודי הולך לבנות בית בישראל ("א אידישע הויז") – הרי זה נעשה "בניין עדי עד", כיוון שבונה אותו על-פי תורה, "תורת חיים"¹³ שניתנה מ"אלוקים חיים"¹³ (שחי לעולם), ובמילא נעשה גם הוא בבחינת "חיים", כמו שכתוב¹⁴ "ואתם הדבקים בד' אלוקיכם חיים כולכם היום", וגם הבית שבונה נעשה בבחינת "חיים", אשר, רק עניין נצחי יכול להיקרא באמת בשם "חיים"¹⁵. ועל-פי זה יש לבאר מה שאמרו חז"ל¹⁶ בטעם נתינת אליעזר לרבקה – לשם קידושין¹⁷ – "נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים גו' עשרה זהב משקלם"¹⁸: "בקע – רמז לשקלי ישראל בקע לגלגלת, ושני

13 ראה אבות דר"נ ספ"ד.

14 ואתחנן ד.ד. וראה אדר"נ שם.

15 וכמו נהר המכזב אפילו רק אחת בשבע שנים (היקף שלם בשנים, וכמו שבוע בימים) אינו נקרא מים חיים (פרה פ"ח מ"ט. וראה לקו"ת מטות פג,ג).

16 תרגום יונתן חיי-שרה כד, כב. ב"ר פ"ו, הובא בפרש"י ח"ש שם.

17 מדרש הגדול ומדרש אגדה ח"ש שם (וראה גם 'התועדויות' תשנ"ב ח"א עמ' 288, ובהערות שם).

18 ח"ש שם.

19 פרש"י עה"פ.

20 ב"ב ט.א. וראה גניא פל"ז (מז,ב).

21 ראה ירושלמי שקלים פ"ו סה"א. פרש"י משפטים כד, יב.

22 שבת פח,א.

23 תשא לב, טז.

24 קידושין לב, רע"ב.

25 תהילים א,ב.

26 פרש"י קידושין שם.

בקבלת-עול באופן של בניין נצחי – נעשית בריאת העולם וקיום העולם, שהבית שבונה הוא בית נצחי, ולא תשכח "מפי זרעו ומפי זרעו גו' עד עולם"²⁹, ב"דור ישרים יבורך"³⁰.

* * *

1. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר³¹, שלפני חתונתו ציווה לו אביו אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ללמוד ל"הוראה"

כאשר יהודי הולך לבנות בית בישראל ("א

אידישע הויז") – הרי זה נעשה "בניין עדי עד",

כיוון שבונה אותו על-פי תורה, "תורת חיים"

ולקבל "סמיכה".

מסגנון הסיפור משמע, שגם לפני חתונתו של אדמו"ר נ"ע ציווה לו אביו – אדמו"ר מהר"ש – לקבל סמיכה. – יש מכתב מאדמו"ר מהר"ש לאדמו"ר נ"ע מזמן ההוא, שבו כותב אליו: "בני הרב"³².

מסיפור זה מובן, שעניין ההוראה קשור ושייך לעניין החתונה, ולא עוד, אלא שהוראה מהווה הקדמה לחתונה.

2. עניינה של "הוראה" הוא – לפסוק הלכה בתורה, "דין אמת לאמיתו"³³.

כל הסברות והדיעות בתורה הן אמת, וכלשון רז"ל³⁴ "אלו ואלו דברי אלוקים חיים", אבל, מעלתן של הלכות התורה היא, שאינן בבחינת "אמת" סתם, אלא, בבחינת "אמת לאמיתו"; מעלתן של הלכות התורה היא שאינן רק "דברי אלוקים חיים", אלא – כמאמר רז"ל³⁵ – "והוי'

שהבית היהודי צריך להבנות על יסודות התורה והמצוות (כנ"ל) לא מספיק שיהודי יקיים תורה בקבלת-עול, אבל, הוא והתורה נשארים עדיין ב' דברים נפרדים, אף ש"תואמים" יחד ("כאטש זיי שטימען")... אלא, הוא והתורה צריכים להיעשות דבר אחד, היינו, שהאדם צריך לעשות ממציא אותו עצמה – תורה, שעל-ידי זה נעשה הוא דבר אחד עם "אנכי ד' אלוקיך"²⁷, וכן עם כל שאר הדברות.

3. על-פי זה יש לבאר הטעם שהעניין של "יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בני" מודגש ומסופר בתורה בקשר למאורע של שידוך וחתונה – כיוון שעניין זה גופא (מעלת שיחתן של עבדי אבות לגבי תורתן של בני) מתבטא בעניין החתונה:

"עבדי אבות" – הוא עניין הקבלת-עול, ודוגמתו בחתונה – שזהו עניין דבניין בית בישראל על יסודות התורה והמצווה בקבלת-עול באופן ד"אותיות החקיקה" (כנ"ל ס"ג-ד), אשר, עניין זה נעשה יסוד ל"תורתן של בני".

ועל-ידי זה שישנו עניין קבלת-עול בהנחת היסודות ("אין דעם לייגן די יסודות"), באריכות ובפרטיות, וחוזרת ונשנית פעם אחת ועוד הפעם ("פרשה של אליעזר כפולה בתורה"²¹), אזי יכולה להיות "תורתן של בני" – פרטי ההלכות – בקיצור וברמז.

ידוע ש"קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא"²⁸, כלומר, שיסוד העולם הוא תורה. ודוגמתו גם ב"עולמו" הפרטי של כל אחד ואחד – שעל-ידי זה שמסתכל בתורה, יסודות התורה והמצווה

כבר העירו בקובצים [=של תלמידי ישיבות חב"ד שהופיעו מדי שבוע] על ריבוי עניינים, בלי-עין-הרע... בפירוש רש"י בפרשתינו הדורשים ביאור... ביאורו של אדמו"ר הזקן ב'ליקוטי תורה' (בחוקותי מח סוף עמוד א ואילך) שגם הקלות אינן אלא ברכות ("הנך כולהו ברכתא נינהו"), ויתרה מזה ברכות נעלות ביותר שאינן יכולות להתגלות אלא בלשון של הפך הברכה (כדי שלא תשלוט בהן עין הרע, או קטרוג של מידת הדין) – נזכר פעמים רבות על-ידי הרבי (ראה לדוגמה תורת מנחם כרך א, עמ' 184; שיחות קודש תשל"ד כרך ב, עמ' 394; 429).

'סיום' בצנעה

בחודש אלול תשמ"ז עמד הרה"ח ר' זלמן גוראריה לסיים כתיבת ספר-תורה שישי לזכותו. בחמשת ספרי התורה נערכו הסיימים ברוב פאר והדר, אך הפעם כתב הרבי ('בכל ביתי נאמן הוא' עמ' 348):

לסיים דבר טוב ומצווה – מביא טוב וכו' כפשוט. והזמן גרמא המלך בשדה וכו'. אין תועלת בטומעל [=ברעש]. ואם כן לא כדאי, אזכיר על הציון.

הרבי הורה אפוא לא לערוך את הסיים ברוב עם (ב'טומעל') אלא באופן חשאי. ר' זלמן שב וכתב לרבי כי הוא מבין שהרבי חושש מפני עין הרע, וממילא הוא מסיק כי עליו לנהוג אחרת גם בתחומים נוספים. על כך השיב לו הרבי:

וינהג כמו עד עתה. בתימהון גדול קראתי שכאילו... חששתי מעין הרע של הסיים!! הוא חשש וביאר ובאריכות וכו'... כותבני זאת לגודל התימהון – אף שתיכף ומיד יחדש סברה שהנני חוזר בנוגע להסיים – ומענתי זו בתוקף עומדת. אזכיר על הציון.

ופעם אחת אמר (י' שבט תשמ"א, שיחות-קודש תשמ"א כרך ב, עמ' 158), שהעובדה שיהודי מצוי בין כל-כך הרבה יהודים (בלי-עין-הרע) כן-ירבו במקום מיוחד (קדוש, בית כנסת ובית מדרש) ובמעמד ומצב מיוחד (יום הילולא של נשיא הדור שבו גילוי עצום) הרי בוודאי שימצא את הנקודה המתאימה המיועדת עבורו ונשמתו.

ועוד:

"אפילו בעיר גדולה כניו-יורק שיש בה בלי עין הרע כל-כך הרבה ישיבות וישיבות קטנות וכו'" – התבטא הרבי (מוצאי שבת-קודש פרשת צו, ליל י"ג ניסן תשמ"ב – התוועדויות תשמ"ג כרך ג, עמ' 1283).

"ומכיון שבקהל גדול כזה ישנו – בלי עין הרע – מספר גדול יותר של כוהנים (יותר ממספר בקבוקי המשקה), הנה בין הכוהנים גופא – כל הקודם זוכה, ובפרט לכוהנים המשמשים רבנים ומדריכים בקהילות ישראל... ובודאי יחלקו הכוהנים את המשקה לכל-אחד ואחד מהמסובים" (שבת פרשת בראשית תשד"מ – התוועדויות תשד"מ כרך א' עמ' 358).

"ומכיוון שהגיעו הרבה רבנים, בלי-עין-הרע, ואין מספיק משקה – אתן לרבנים הנוסעים לארץ-הקודש שמתמציתה שותה כל העולם כולו..." (ליל י"ב בסיוון תשד"מ, התוועדויות תשד"מ כרך ג, עמ' 1995).

וכך אמר הרבי לגאון רבי מנשה קליין אב"ד אונגוואר ובעל 'משנה הלכות' בשנת תשמ"ח (התוועדויות תשמ"ח כרך ב' עמ' 579):

מכיון שיש לכם – בלי עין הרע – ריבוי ספרים [=שחוברו על-ידכם], אין להסתפק בכך שכבר יצאתם ידי חובה (יותר מזה), אלא אדרבה – להוסיף באופן ד'כפליים לתושיה'.

בשבת-קודש פרשת קדושים תשמ"ז (התוועדויות תשמ"ז כרך ג' עמ' 258) התבטא הרבי:

29) ע"פ ישעיה נט, כא. וראה ב"מ פה, א.

30) לשון הכתוב – תהילים קיב, ב.

31) ראה גם תורת-מנחם – התוועדויות ח"ד ס"ע 259 ואילך.

32) ראה "רשימות" חוברת קפה עמ' 13.

33) שבת י, א. וש"נ.

34) עירובין יג, ב. וש"נ.

35) סנהדרין צג, ב.

27) יתרו כב.

28) זח"ב קסא, רע"ב.

נפשו של בחור בן תורה (תורת מנחם תשי"א כרך ב, עמ' 148).

ובדומה לזה (שם כרך ג, עמ' 175) על מי שסבורים כי יש להם ראש טוב וממילא באפשרותם לסלול לעצמם דרכים ללא הוראות מהרבי – יש לו ראש טוב, שעין הרע לא יזיקנו..."

"תקוותי שבשנה הבאה יהיה הקהל גדול הרבה יותר, בלי עין הרע, כך שגם מקום זה יהיה צר..." – איחל הרבי למתכנסות בוועידת נשי חב"ד בחודש אייר תשכ"ג (תורת מנחם כרך לו, עמ' 367).

אגב סיפור מעניין על משפחה שתרמה סכום כסף גדול (תורת מנחם כרך מ, עמ' 324), אמר הרבי שהם עצמם "בעלי משפחה מטופלת בבנים ובכנות, בלי עין הרע, שהתייגעו..."

גם כשהזכיר הרבי בהזדמנות (שיחות קודש תשל"ט כרך ז, עמ' 89) את מניין בניישראל בשעת מתן תורה ("שישים ריבוא מישראל") הוסיף: "בלי עין הרע".

ופעם כשהתבטא באירוניה (פורים תשכ"ה – שיחות קודש תשכ"ה כרך א, עמ' 464) על מי שנרדם בהתוועדות שבה נוכח ציבור גדול, אמר: "קיים עין הרע ניט אן עולם" [=ציבור גדול בלי עין הרע]...

"יש דוגמאות רבות (בלי עין הרע) שכל אחד יכול לראותן, וללמוד מהן בנוגע לעבודת ה' שלו – מכאלה שהפכו את אורח חייהם מן הקצה אל הקצה ושבו למקורם ושרשם והחלו לנהוג באורח חיים יהודי מושלם... והם שרויים במעמד ומצב של מנוחת הנפש המביאה למנוחת הגוף ובריאות הגוף, ונוכחים כיצד מרוצים הם בדרכם החדשה – אשר לאמיתו של דבר הרי זה הדרך הישנה של יהודים בכל הדורות למן מעמד הר סיני" – כך התבטא הרבי באחרון-של-פסח תשל"ט (שיחות קודש תשל"ט כרך ב, עמ' 519).

"כשמתאספים כמה וכמה עשיריות מישראל (בלי עין הרע) הרי ההוראה הנלמדת בהתאם לכלל 'לחיות עם הזמן' (פרשת השבוע) היא ביתר תוקף וביתר שאת וביתר עז מאשר ההוראה היא כשהדברים נוגעים רק ליחיד" – התבטא הרבי בהזדמנות (מוצאי ש"פ חיישרה תשל"ט – שיחות קודש תשל"ט כרך א, עמ' 233).

ממדידה והגבלה (נתנית צדקה, הפצת המעיינות, וכיצא באלו) – אין מה לפחד ולחשוש מ"עינא בישא", מה יאמרו הרואים, ובלשון הכתוב: "למה תתראו" – כי: "אנן מזרעא דיוסף קא אתינא דלא שלט ביה עינא בישא!"... "זרעו של יוסף" (נשיא דורנו ששמו יוסף), שהראיה לכך היא ממה שנאמר "וידגו לרוב בקרב הארץ" "מה דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם, אף זרעו של יוסף (שלהם ניתנה הברכה "וידגו לרוב בקרב הארץ") אין עין הרע שולטת בהם. וראה גם שיחת אור לי"ב טבת תשמ"ז (התוועדות תשמ"ז כרך ב, עמ' 240).

כנגד היצר הרע

"בכל הדורות נהגו בניישראל לעטוף את הילד שמכניסים לחדר כדי שלא תשלוט בו עין הרע של זה שאינו סובל שילדיישראל ילמדו תורה – 'הוא שטן הוא יצר הרע'..." – התבטא הרבי ביום שמחת-תורה תש"כ (תורת מנחם כרך כז עמ' 104), והכוונה למובא במחזור ויטרי סוף הלכות מילה אות תקח (עמ' 629) [וראה גם 'מקדש מלך' כרך ד, עמ' שעד ואילך].

"לספר אודות עושרו של מישהו סתם כך (לא בסוד) – יכול להזיק עין הרע" – התבטא הרבי במוצאי זאת חנוכה תשמ"א (שיחות קודש תשמ"א כרך א' עמ' 711), אבל זהו רק לשיטתו של ה'חושש'.

בהזדמנות איחל הרבי (ש"פ צו תש"מ, שיחות קודש תש"מ כרך ב' עמ' 542-543) שהגאולה תפעל הצלה מכל העניינים המבלבלים, ובכלל זה "חולי זה יצר הרע" (ירושלמי שבת פ"ד ה"ג) או "זה עין הרע" (ראה בבא מציעא קז ריש עמ' ב').

להזכיר – חשוב!

למרות אי החשש מעין הרע, מצינו שרבי בעצמו הקפיד להדגיש לגבי ציבור, אנשים, רבנים ואפילו ספרים "בלי עין הרע". הנה כמה דוגמאות: "בשעתו אמר לו ראש הישיבה שיש לו ראש טוב, בלי עין הרע..." – תיאר הרבי באירוניה נבכי

דבר תמידי, כמודגש בלשון הנ"ל: "בניין עדי עד". ועל-פי הידוע שכל ענייני העולם ישנם בתורה, ולא עוד, אלא שנמשכים הם מהתורה, כמאמר הנ"ל "אסתכל באורייתא וברא עלמא", מובן, שגם בתורה ישנם העניינים, לבוש ובית.

והעניין בזה:

"סברות" הן בדוגמת "לבושים", כי, לפי שעה הרי זה דבר טוב, ופועל את הפעולה הדרושה, שהרי בשעת מעשה (כשאומר ולומד סברות אלו) הרי הוא מקיים מצוות תלמוד-תורה, ואדרבה, דווקא כן הוא סדר הלימוד⁴¹, אבל, ייתכן שלאחרי זה יפריכו ויבטלו את הסברות. מהשאיין-כן פסקי הלכות הם בדוגמת "בית" – דבר תמידי (כנ"ל).

ועל-פי זה יש להוסיף ביאור בשייכותו של עניין הנישואין – בניין בית בישראל – לסמיכות הוראה, כיוון שתוכנם של ב' עניינים אלו הוא עניין "בית".

ט. ונוסף על שייכותה הכללית של חתונה להוראה – קיימת שייכות ביניהם גם בעניינים פרטיים: עניין ההוראה קשור עם גיל ארבעים שנה⁴², מיוסד על מאמר רז"ל⁴³ "לא קאי איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנין".

ודוגמתו מצינו בנוגע לחתונת יצחק ורבקה – החתונה הראשונה שנכתב אודותה בתורה (כנ"ל) – כמו שכתוב⁴⁴ "ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה".

ועל-פי זה יש לבאר מה שכתוב במדרש⁴⁵ (והובא ברש"י⁴⁶) שלפני חתונתו של יצחק (בהיותו בן ארבעים שנה) כתב לו אברהם שטר דייתקי על כל נכסיו – דיש לומר, שזהו עניין ד"קאי... אדעתיה דרביה" (בארבעין שנין), שיצחק קיבל את כל ענייני אברהם רבו, ועל-ידי זה ש"קאי... אדעתיה דרביה" היתה החתונה.

עמו³⁶ שהלכה כמותו", כלומר, ששורש ההלכות הוא משם הוי"ו³⁷.

כאשר האדם הוא שנון ("אן אויסגעשארפטער") ומפולפל – יש בכוחו להגיד אמנם סברות טובות, "דברי אלוקים חיים", אבל, ייתכן שעניין זה אינו אלא לפי שעה בלבד, כיוון שלאחרי זה יכולה להתעורר סברה שנייה – טובה יותר – שתפריך את הסברה הראשונה. מהשאיין-כן פסק הלכה הוא עניין נצחי שעומד וקיים לעד.

כלומר – הדיין צריך להיות "מוכן" לסברה שאינה תואמת את ההלכה, ואף-על-פי-כן, לפסוק בהתאם להלכה, אשר, זהו העילוי והחידוש של הלכות התורה – שאין יכולים להפריכן, להיותן עניין נצחי, "אמת לאמיתו".

וזהו תוכן דברי המשנה³⁸: "למה מזכירין דברי היחיד בין המרובים (אף שאין הלכה כמותו)... שאם יאמר האדם כך אני מקובל יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת". ואחד מהפירושים בזה³⁹ – שבאם לא היו מזכירין דברי היחיד, ייתכן שיבוא מישהו ויאמר סברה להפריך ולדחות את ההלכה, ולכן מזכירין דברי היחיד, כדי להדגיש, שכבר הועלתה סברה כזאת (על-ידי היחיד), ואף-על-פי-כן, נפסקה ההלכה באופן אחר.

ועל-פי זה יש לבאר שייכותה של הוראה לחתונה – כי, עניינה של חתונה הוא (כמו הלכה) בניין נצחי, "בניין עדי עד" (כנ"ל ס"ג).

ח. ביאור הדבר בפרטיות יותר:

ידוע⁴⁰ שענייני וצורכי האדם נחלקים, בכללות, לג' סוגים: מזון, לבוש ובית.

והנה, מעלתו של בית היא – שהוא דבר תמידי, כמבואר בכמה מקומות החילוק בין לבוש לבית, שהלבוש הוא דבר עראי, עכשיו הוא לבוש טוב, אבל זהו לפי שעה בלבד, מהשאיין-כן בית הוא

36) שמואל"א טז, יח.

37) נתבאר בארוכה בד"ה וידבר אלוקים תרכ"ז. המשך תרס"ו עמ' תלא ואילך. ועוד.

38) עדיות פ"א מ"ו.

39) ראה פירוש רמב"ם, ראב"ד, תוספות שאנץ, ועוד – עדיות שם.

40) לקו"ת ברכה צח, ד. ובכ"מ.

41) ראה גם ב"מ פד, סע"א.

42) ראה רמ"א יו"ד סרמ"ב סל"א.

43) ע"ז ה, רע"ב (נתבאר בלקו"ש חל"ד עמ' 160 ואילך).

44) תולדות כה, ב.

45) ב"ר פנ"ט, יא.

46) חיישרה כד, י. שם, לו.

בלי עין הרע...

כיצד התייחס הרבי לחששו של ה'פני מנחם' לגבי עריכת סיום הירושלמי בפרסום יתיר? • מדוע חסידים מוגנים מפני עין הרע? • על הזהירות לכסות ילד בהכנסתו לחדר • דוגמאות רבות לזהירות בשגרת לשונו של הרבי כשמדובר באנשים, ספרים וכל תיאור של הצלחה וכדומה – הקפיד לומר "בלי עין הרע" • ואיזו הוראה מיוחדת הורה הרבי לחסיד לגבי ספר תורה שהוכנס לזכותו • רשימה שנייה

אין לחשוש בענייני תורה

במדרש איתא (תנחומא תשא לא) "הלוחות הראשונות על שניתנו בפומבי לפיכך שלטה בהן עין הרע ונשתברו, וכאן אמר לו הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות", ומאידך מצינו שבדבר שבקדושה צריך להיות פרסום, וכידוע תשובת הרשב"א – שהובאה גם בשולחן ערוך – מצווה לפרסם עושי מצווה.

דברי המדרש שימשו את הטוענים שאין להרבות בפרסום גדול גם כשמדובר בענייני יהדות.

כשהזכיר בעל ה'פני מנחם' מגור זצ"ל דברים אלו לפני הרבי, בעקבות בקשת הרבי ממנו שעריכת 'סיום' הירושלמי יהיה בפרסום הכי גדול – הגיב הרבי (התוועדות תשד"מ כרך ב' ומשם ב' בצל החכמה' עמ' 272-273):

איתא בגמרא שבנוגע לעניין של תורה – גם הפירסום בפני ששים ריבוא אינו מספיק, ועל-פי-זה – הלוואי שהפירסום יהיה גדול כליכך עד שיתכוננו להשתתפותם של ששים ריבוא מישראל... שאז יהיה מקום לחשוב האם אחד צריך לצאת כדי שלא יהיה פירסום בפני ששים ריבוא מישראל!...

מתן תורה היה במעמד ששים ריבוא מישראל, מספר הכולל רק אנשים לאחר ברי-מצוה או כ' שנה, ומלבדם היו נשים וטף, וגם "ערב רב", ומלבדם – ריבוי מלאכים, המרכבה העליונה, וכו' וכו' – פרסום ורעש שאין דוגמתו כלל! ולכן, גם אם יש לחשוש (מענין בלתי רצוי) כתוצאה מהרעש והפרסום שהיה במתן-תורה – הרי הזהירות מזה מובטחת בלאו-הכי!...

השייכות לרבי מגינה

בראש-חודש סיוון תש"י (תורת מנחם כרך א' עמ' 85) גילה הרבי ברבים, כי האיש שממנו רכש הרבי ריי"צ את האתרוגים היה הרה"ח ר' ישראל יעקבסון.

והרבי הוסיף:

עכשיו אין זה בגדר סוד, ובוודאי לא תשלוט בו עין הרע, בגלל השייכות אל הרבי, ובלשון חז"ל (ברכות כ' סוף עמוד א) "אנא מזרעא דיוסף קא אתינא דלא שלטא ביה עינא בישא. וכך אמר הרבי בכ"ף במרחשוון תשד"מ (התוועדות תשד"מ כרך א, עמ' 479):

כאשר תובעים שהעבודה תהיה באופן שלמעלה

י. על-פי האמור לעיל יש לבאר מה שכתוב בכמה מקומות⁴⁷ שבמשך הזמן מעת עקידת יצחק (בהיותו בן ל"ז שנה) עד לחתונתו (בהיותו בן ארבעים שנה) – היה יצחק שרוי בגן-עדן, כדי להישמר מ"עין-הרע", וכדרשת רז"ל בילקוט⁴⁸: "ויצא יצחק לשוח בשדה"⁴⁹, מהיכן יצא מגן-עדן", ובהמשך הכתוב⁵⁰ – "וירא והנה גמלים באים, ותשא רבקה וגו'". ומעין ודוגמת זה הוא גם אצל כל אחד ואחד

אדם הראשון מגן-עדן לאחר החטא – כיוון שגן-עדן אינו סובל מציאות של רע, ובפרטיות יותר: בעולמות שלמטה מגן-עדן ישנם כמה חילוקי מדריגות, ובכללות, נחלקים הם לג' בחינות: עשייה, יצירה ובריאה. עולם העשייה רובו רע, ומצד זה יכולה להיות בו התגברות הרע על הטוב. עולם היצירה הוא מחצה על מחצה, ועולם הבריאה רובו טוב⁵⁵.

מעלתן של הלכות התורה היא שאינן רק "דברי אלוקים

חיים", אלא כמאמר רז"ל – "והוי' עמו שהלכה

כמותו", כלומר, ששורש ההלכות הוא משם הוי'

וזהו גם טעם החילוק בין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי:

בחוץ לארץ ההנהגה היא על-ידי עולם העשייה⁵⁶, ולכן, רוב הלימוד בתלמוד בבלי הוא בדרך קושייה ותירוץ, שעל-ידי היגיעה לתרוץ הקושיות והסתירות פועלים את הברור⁵⁷.

– כמסופר אודות האריז"ל ש"כשהיה... קורא הלכה... היה מקשה בכוח עד שנלאה מאוד, ומזיע זיעה גדולה... כי עסק ההלכה כדי לשבר הקליפה שהם סוד הקושייה... זה צריך טורח מאוד... לכן ראוי להמית עצמו ולשבר כוחו ולהתישו... מרוב גודל חריפותו היה מעיין ו' דרכים בהלכה כו"⁵⁸ – ובארץ-ישראל ההנהגה היא על-ידי עולם היצירה⁵⁶, ולכן, הלימוד בתלמוד ירושלמי הוא ככלל באופן ישר.

אלא שאף-על-פי-כן, ישנם גם בירושלמי קושיות, אלא, שהתירוצים עליהם באים מיד, כלומר, שאין התגברות לקושיות – דוגמת עולם

לפני החתונה – כהוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שבמשך כמה ימים לפני החתונה (כ"ק מו"ח אדמו"ר לא פירש כמה ימים) לא ישהה החתן לבדו, משום שמירה.

– [בפרקי דרבי אליעזר⁵¹ איתא: "החתן אינו יוצא לשוק לבדו", אבל, שם נראה, שטעם הדבר הוא משום כבוד⁵², שעניין זה שייך לאחרי החתונה; ואילו מהרבי שמעתי שהחתן לא ישהה לבד גם כמה ימים לפני החתונה משום שמירה].

ויש להוסיף, שהקשר ושייכות עניין החתונה לגן-עדן מצינו גם בברכות נישואין⁵³ – "שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן-עדן מקדם".

יא. ויש לבאר זה בהקדם הידוע⁵⁴ שגן-עדן אינו סובל מציאות של רע, וכמבואר הטעם לגירוש

(47) ראה לקו"ש ח"א עמ' 49 ואילך. ח"ה עמ' 369 ואילך. וש"נ.
(48) ח"ש רמוז קט.
(49) ח"ש כד, סג.
(50) שם, סג"ס ד.
(51) ספט"ז.
(52) ראה גם ביאור הרד"ל לפדר"א שם (אות נח).
(53) ברכה החמישית.
(54) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב עמ' תשג. סה"מ תרס"ב ס"ע רצט.

(55) ע"ח שער מב פ"ד. שם שער מז פ"ד. לקו"ת במדבר ג, ד. ובכ"מ.
(56) תו"א לך יג, א.
(57) ראה שעריי אורה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ד ואילך. המשך תרס"ו עמ' צ ואילך. סה"מ תש"ח ס"ע 121 ואילך. ועוד.
(58) טעהמ"צ – להרח"ו – פ' ואתחנן.

נבואה גלויה ממש

כ"ק הרש"ב חזה בזמנו את המצב היום!

...רואים דבר נפלא, שאין שמים לב אודותיו. שלפני למעלה משמונים שנה חזה בעל יום ההולדת ברוח קודשו את המעמד והמצב דימינו אלו – נבואה גלויה ממש:

בשיחה הנ"ל מבאר בעל יום ההולדת שלפני הגאולה יהיו שתי דרגות – דורות – של מחרפים: דרגה ראשונה (דור הראשון) – "אשר חרפו אויביך ה'", אלו שמנגדים להקב"ה, לתורתו ומצוותיו, ודרגה שנייה (דור השני) – "אשר חרפו עקבות משיחך", יהודים שבכלל הם "מאמינים בה' ובתורתו", ועד שיש ביניהם "פיינע בני תורה" [=בני תורה טובים], ואף-על-פי-כן, חלשים הם באמונת הגאולה, ועד כדי כך ש"חרפו עקבות משיחך", היינו, שמחרפים ומלעיגים מעניין זה!

והרי זה פלא גדול ביותר: מי היה יכול לתאר לעצמו לפני שמונים שנה שתקום "ברייה משונה" כזו: יהודי ש"מאמין בה' ובתורתו", ואף-על-פי-כן לועג ומחרף "עקבות משיחך"!

אמנם, בימינו אלו – קם הדבר והיה לעובדה מציאותית: ישנם יהודים שומרי תורה ומצוות "אשר חרפו עקבות משיחך": כאשר יהודי אומר שנמצאים אנו בזמן ד"עקבות משיחך", "הנה זה עומד אחר כתלנו" – אינם יכולים לסבול זאת, ועד שהם מחרפים ולועגים מזה! ולא עוד אלא שמחנכים ילדיישראל ברוח זו – לחרף "עקבות משיחך", רחמנא ליצלן!

וכאשר שואלים אותם, הייתכן? הרי האמונה בביאת המשיח היא מעיקרי הדת! – יש להם תשובה מן המוכן: בוודאי מאמינים הם בביאת המשיח [איך ייתכן אחרת, הם הרי יהודים דתיים שאומרים "אני מאמין כו' בביאת המשיח"], אבל לפי דעתם, אין זה עדיין הזמן ד"עקבות משיחך", יש להמתין שנים רבות (רחמנא ליצלן) עד שתבוא הגאולה...

בוודאי – אומרים הם – שסוף סוף, ברבות הימים, תבוא הגאולה; אבל עכשיו אין מה למהר... ובוודאי שאין לדרוש מהקב"ה להוציא את בניישראל מהגלות, צריכים לשבת ולחכות, ובינתיים – "זאלן אידן שטעקן אין גלות" [=שיישארו היהודים תקועים בגלות] רחמנא ליצלן! ומה צריכים לעשות – לרקוד לפני הגוי!

וגם טענה זו מלבישים הם באיצטלא של "יראת שמים": מכיוון שלפני כמה מאות שנים היו יהודים שהוכרחו לרקוד – בלבוש "עור דוב" – לפני הגוי... הרי זו "הוכחה ברורה" שכך צריכה להיות הנהגה של יהודים!... ולכן, ממשיכים לטעון, כאשר מבקשים, ובפרט כאשר דורשים, מהקב"ה שתבוא הגאולה מיד, "משיח נאו" – הרי זה בניגוד לדרך שבה נהגו יהודים בדורות שלפנינו "לרקוד לפני הגוי"!

וכאמור, לפני שמונים שנה לא היו יכולים לשער שיהיה מצב ד"אשר חרפו עקבות משיחך" עלידי יהודים שומרי תורה ומצוות, ואם כן, העובדה שבימינו אלו רואים זאת במוחש – מהווה הוכחה נוספת שדורנו זה הוא אכן הדור השני שאודותיו מדובר בשיחה הנ"ל, דור האחרון ממש שאז צריכים לעבור גם את הענין ד"אשר חרפו עקבות משיחך"!

(משיחת ש"פ חיישרה, כ"ב במרחשוון ה'תשמ"ה, התועדויות תשמ"ה כרך א' עמ' 671-673)

בארוכה), לכן, כדי להגיע לעניין זה יש צורך להקדים עניין שלמעלה לגמרי ואינו סובל מציאות הרע, כדי לשלול את החשש ש"ואכל וחי לעולם"⁷⁰, שעל-ידי זה דווקא נעשה "בניין עדי עד", עניין נצחי, "אמת לאמיתו".

ומעין זה אצל כל אחד ואחד – שלפני הנישואין יש צורך בשמירה, וכמבואר עניין השמירה בכמה מקומות⁷¹, שדבר זה גורם ומביא את ה"בניין עדי עד", ו"שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן-עדן מקדם".

יג. ויש להוסיף ולבאר טעם המנהג לקבל סמיכות הוראה לפני החתונה:

נתבאר לעיל (ס"ה) דכשם שהתהוות העולם בכלל היא על-ידי התורה, כמאמר "אסתכל באורייתא וברא עלמא", כך גם עולמו הפרטי של כל אחד ואחד מתהווה על-ידי זה ש"אסתכל באורייתא" [שזהו גם הטעם לכך שהחתן עולה לתורה לפני החתונה (כנ"ל ס"א)]⁷².

ולכן, כאשר הולכים לבנות בית בישראל – בעולם – צריכים לבנות תחילה בית בתורה, שזהו עניין ההוראה.

ועל-ידי זה שהאדם בונה את הבית בתורה – בונה הוא גם את הבית בעולם, "בניין עדי עד", "בדור ישרים יבורך"⁷³.

(משיחת⁷⁴ יום ד' פרשת תולדות, ב' דראש-חודש כסלו ה'תשי"ג – בעת "קבלת-פנים"⁷⁵; תורת-מנחם כרך ז' עמ' 182-190)

(70 בראשית ג, כב. – ראה תו"א בראשית ה, ד.)

(71 ראה לקו"ת ראה כג, ו.ש"ג.)

(72 ועל-פי זה מובן שדוגמתו הוא גם בנוגע לכל פרטי ענייני העולם – שלפני ההתעסקות באיזה עניין פרטי בעולם צריכים לעשות תחלה עניין זה גופא כפי שהוא "באורייתא", ועל-ידי זה ולאח"ז, יכולים לעשות עניין זה גם בעולם (מרשימה בלתי מוגה).

(73 המשך נוסח הברכה (שבסיומו הזכיר כ"ק אדמו"ר את הפסוק "והיו לבשר אחד" (בראשית ב, כד. וראה פרש"י שם)) – חסר (מרשימה בלתי מוגה).

(74 שיחה זו (מלבד ס"א) נדפסה בלקו"ש ח"א עמ' 36 ואילך (ס"ב"ה). עמ' 52 ואילך (ס"ד"ג (בשינוי הסדר)). במהדורה זו ניתוספו בהערות (מלבד ציוני מ"מ) כמה פרטים – מרשימה בלתי מוגה.

(75 של החתן הת' ר' משה פסח גאלדמאן.

היצירה, שיש בו רע, אשר, מסטרא דרע נעשית האפשריות לקושיות כו' (כמבואר באגרת הקודש⁵⁹ על-פי הזוהר⁶⁰), אבל, אין לו התגברות להרע.

וזהו גם הטעם שבימות החול⁶¹ צריך להיות רוב זמן הלימוד בנגלה דתורה – ב' שלישים נגלה ושליש א' חסידות⁶² – וביום השבת-קודש⁶³ צריך להיות הלימוד בפנימיות התורה:

בששת ימי החול נמשך האור על-ידי הלבושים דעשייה ויצירה⁶⁴, ששייך בהם רע, ולכך יש צורך לברר אותם על-ידי נגלה דתורה, שעוסקת בבירור ענייני עולם-זהו וכו'; מה-שאינ-כן ביום השבת-קודש נמשך האור על-ידי ההתלבשות (רק) בעולם הבריאה⁶⁵, ולכן הלימוד ביום השבת-קודש הוא בפנימיות התורה, "אילנא דחיי"⁶⁴, שלמעלה מעניין הבירורים⁶⁵.

וזהו גם ב' העניינים: "הריעו לה' כל הארץ"⁶⁶, ראשי תיבות "הלכה" – בששת ימי החול⁶⁷, "השתחוו לה' בהדרת קדש"⁶⁸, ראשי תיבות "קבלה" – בשבת⁶⁹.

אבל אף-על-פי-כן, גם בבריאה יש רע, אלא, שהטוב מתגבר עליו, ואילו גן-עדן אינו סובל מציאות הרע לגמרי, כנ"ל.

יב. על-פי זה תוכן שייכותה של חתונה לגן-עדן: מכיוון שחתונה הוא "בניין עדי עד" (כנ"ל

(59 סכ"ו.)

(60 ח"ג קכד, ב (ברע"מ).

(61 קונטרס ע"ח סכ"ב. אגרות-קודש אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ריש עמ' רו.)

(62 (כ"ק אדמו"ר חייך, ואמר: כוונתי לעורר ("באווארענען") את הבחורים על-דבר שמירת הסדר של ב' שלישים נגלה... וביום השבת-קודש יוכלו למלאות את החסר בלימוד החסידות (מרשימה בלתי מוגה).

(63 קונטרס ע"ח סכ"ה. צוואת אדמו"ר מהר"ש (אגרות-קודש שלו עמ' יג).

(64 זוהר שם.

(65 אגה"ק שם.

(66 תהילים ק, א.)

(67 לקו"ת להאריז"ל תהילים ק' ובשער הפסוקים שם. נתבאר ע"פ דא"ח בסידור (עם דא"ח) ע"פ מזמור לתודה (מד, סע"ג ואילך), בפירוש המילות מהדו"ב פרק קמא. ועוד.

(68 תהילים כט, ב.)

(69 שעה"פ שם.